

van eeuwige en toevallige waarheden in nieuwen vorm, om haar met Wolff straks los te laten in de overtuiging dat wat Leibniz zich tot taak stelde door hem — Brentano — werd uitgevoerd: het principieel van den onvoldoenden grond heet herleid tot het principium identitatis.

Ondanks z'n protest moet Brentano tot de psychologen in dien zin gerekend worden, dat hij onophoudelijk kentheoretische, logische en psychologische indeelingen verwacht. Dit wil overigens niet zeggen, dat wat hij vond waardeloos is. Allereerst mag met dank worden vermeld de stelling dat al het psychische intendeert, d. w. z. iets heeft waarop het is betrokken. In de tweede plaats: dat hij juist op dien grond afwijst iedere indeeling van het psychische ontleend aan het geïntendeerde. Positief moet dan z. i. haar principieel gevonden worden in de wijze waarop het geïntendeerde door de psyche in het visier wordt genomen. Als zulke wijzen slaat hij dan voor: voorstellen, oordeelen en liefhebben met haten. Twee conclusies, uit deze groepeerings trekken, wist hij voor de kentheorie productief te maken: dat geldt ten eerste de scherpe insnijding tusschen oordeelen en voorstellen, en — daar Brentano tot de voorstellingen ook begrippen rekent — tevens tusschen oordeelen en begrijpen. Staat hij hierin o. a. tegenover de Marburgers, met de Freiburgers komt hij in conflict door de betrekking van de waarde op de phaenomena van liefde en haat, waardoor waarheid en waarde worden gescheiden.

Niettemin mag ook hier geen oogenblik van onze critische houding afgelaten. Rusten blijve hier de vraag of door de indeeling der psychische verschijnselen die hij voorstaat inderdaad het verschil van het geïntendeerde niet heen speelt, zoodat hoofd- en onderverdeelingen hier dooreen loopen. Dat is immers 'n quaestie van psychologie, op welke 'k hier niet kan ingaan. Ook in de kentheorie is het standpunt van Brentano zwak. Terwijl nl. het oordeelskarakter van de waarneming wordt gehandhaafd en hij zodoende dus reeds waarneming en waarnemingsoordeel verwacht, stelt hij bovendien begrip en voorstelling op één hoogte, alsof het organon der begripsvorming binnen het psychische ligt! Juist op grond van deze misvatting der verhouding van 't psychische en 't logische is de gedachte, dat het niet-reële niet *als* irreëel is *voor te stellen* veel te vaag: dat het niet te kennen valt is uiteraard juist, maar berust op geheel anderen grond dan de onmogelijkheid der voorstelling van iets als irreëel¹⁴⁰): onvoorstelbaar is immers heel wat waaraan de realiteit allerm minst mag worden ontzegd, en dus dekken voorstelbaarheid en realiteit elkander niet.

Daarentegen mag weer met meer blijdschap worden gewezen op de nadere uitwerking van z'n oordeelsleer, die weigert alle oordeelen in het schema *S is P* te wringen: er zijn nl. existentieel-oordeelen van den vorm „*A is*”; het schema „*A is B*” onderstelt een synthese van de oordeelen: „*S is*” en „*P is*”: deze synthese ordent na de belasting van *S* met *A* en van *P* met *B* niet *P* aan *S*, maar het praedicaatsoordeel aan het subjectsoordeel toe¹⁴¹).